

Trand'ák je Tranny – a to ve všech významech

Někteří čeští fanoušci Fordu Transit nazývají svoji oblíbenou dodávku slovem „Trand'ák“ [1, 2], které je přirozeně se nabízející domácí podobou oficiálního názvu „Transit“. Ale slovo „trand'ák“ v jiných situacích a kontextech znamená také „tranzistor“ [3, 4], „transvestita“ [5], příp. také „transformátor“ [4, 6]. Slovo „trand'ák“ tedy v češtině může nabývat mnoha rozdílných významů. Výjimečně může někdo snažit se proniknout do jemu ne příliš známého slangu nazvat slovem „Trand'ák“ také vozidlo Volkswagen Transporter, ale mezi řidiči, kteří slang znají, je jasné, že „Trand'ák“ je jednoznačně „Ford Transit“.

Samotná homonymie několika různých reálných subjektů (či objektů) by ale nebyla zas až tak zajímavá. Zajímavé je to, že do angličtiny lze české slovo „Trand'ák“ bez obav přeložit jako „Tranny“ – a to i bez znalosti situace a kontextu! Ford Transit je totiž velice oblíbený ve Velké Británii, a jak vyplynulo z internetové diskuze [7] na asi nejznámějším britském internetovém fanclubu Fordu Transit, je slovo „Tranny“ v hovorové britské angličtině nejen přátelským označením Fordu Transit, ale také označením pro tranzistor či transvestitu (zda toto slovo může být použito i pro označení transformátoru, jsem nezjišťoval, protože podle mé osobní zkušenosti s elektrotechnickým slangem v praxi je „trand'ák“ mnohem spíše „tranzistor“, než „transformátor“).

Příčina podobné práce s uvedenými výrazy v angličtině i češtině je zjevná – všechna tato slova začínají na „trans“, a to jak v angličtině, tak i v češtině, kam tyto názvy byly s žádnými či minimálními úpravami vneseny. Každý jazyk si pak kratší výraz vytvořil po svém, ale vždy ze všech uvedených slov stejně.

Za zmínku stojí i německý výraz „Trabi“ pro vozidlo Trabant. Tento výraz je totiž stejně použitelný a celkem dobře uchycený i v češtině – kde jsou neformální přezdívky osob často tvořeny zkrácením příjmení a zakončením na „i“ nebo „y“, často i bez určení pravopisu konkrétní přezdívky (konkrétní reálné příklady: Provazník – Provy; Novák – Novky; Fikejz – Fiky; apod.). Tato česká zakončení zkrácenin příjmení na „y“ jsou nakonec blízka i britskému slovu „Tranny“, ale z nějakého důvodu se v češtině jako ekvivalent pro „Tranny“ používá „Trand'ák“. Jde o slovo stejné nejen sémanticky, ale i citovým zabarvením či neformálností výrazu. Jde tedy o zcela přesný lexikologický ekvivalent mezi dvěma jazyky různých jazykových skupin.

Podobně lze nalézt podobnost paralelního lexikálního vývoje ve dvou různých jazycích také u označení pro mobilní telefon v angličtině a polštině. V obou jazycích je sice možné mobilní telefon nazvat mobilním telefonem, příp. mobilem, jak jsme zvyklí v češtině, ale častějším označením jsou „cell phone“ nebo „cell“ v angličtině a „telefon komórkowy“ nebo „komórka“ v polštině. Takže místo „mobilní telefon“ říkají Britové a Poláci „buňkový telefon“ a místo „mobil“ říkají „buňka“. Osobně jsem přesvědčen, že příčinou je struktura dnes nejrozšířenější sítě GSM. Předchozí síť NMT nebyla příliš rozšířená, a když síť GSM vybavila Evropany mobilními telefony, ujal se ve dvou jmenovaných státech pro mobil název, který patrně vyplynul z buňkové fyzické struktury (architektury) sítě GSM. Telefony se v síti GSM hlásí ke konkrétním buňkám, ke konkrétním základnám/převaděčům/BTS, a tento technický fakt byl pro síť GSM v době jejího nástupu natolik specifický, že se promítl i do jazyka, a tak si Britové a Poláci nevolají na mobily, ale na buňky nebo, chcete-li, na komůrky.

Prameny významů slov:

[1] moje osobní zkušenost coby řidiče a fanouška vozu Ford Transit

[2] Google – hledaný výraz: „trandáček ford“

http://www.google.cz/search?source=ig&hl=cs&rlz=1G1GGLO_CSCZ272&=&q=tran%C4%8F%C3%A1k+ford&btnG=Vyhledat+Googlem&meta=lr%3D&aq=f

[3] absolvování SPŠ elektrotechnické, čtyřletý pohyb v elektrotechnické oblasti a z toho plynoucí znalost slangu

[4] Google – hledaný výraz: „trandáček elektronika“

http://www.google.cz/search?hl=cs&rlz=1G1GGLO_CSCZ272&q=tran%C4%8F%C3%A1k+elektronika&btnG=Hledat&lr=

[5] Tereza Spencerová: „Jsem trandáček!“ – samotný název knihy, informace např. na:

<http://www.translide.cz/trandak>

[6] film Obecná škola

[7] Diskuzní fórum www.fordtransit.org, vlákno

<http://www.fordtransit.org/forum/viewtopic.php?f=6&t=4774> , příspěvky z 26.3.2006
6:17 pm a 6:35 pm

Ing. Martin Adámek
doktorand KIT FIM UHK
student KČJL PdF UHK

<http://lide.uhk.cz/fim/ucitel/fsadamm2>

<http://www.adamek.cz>

12.3.2009

Náchod